

Vurmalı Çalgıların Kralı

Davul

Orkestraların vazgeçilmez bir üyesi olan davulun, müzik aleti olmasının yanında daha pek çok işlevi var. Geçmişten günümüze değin, haberleşmek, şaman ayini yapmak, ramazanda insanları sahura kaldırmak gibi görevleri de olmuş. Binlerce yıldır dünyanın pek çok bölgesinde, birçok değişik kültürde kullanılan bu müzik aleti, basit bir çalgıymış gibi görünmesine karşın aslında dünyadaki en eski kültür nesnelerinden biri olduğunu biliyor muydunuz?

Davul, genel anlamda vurmalı çalgılar ailesinin bir üyesi. Bu ailenin bütün üyelerini bir şekilde davul olarak adlandırabiliriz. Vurmalı çalgılar, üzerlerine vurulunca ses çıkarır. Bu müzik aletlerini çalmak diğerlerine göre çok daha kolay. Bu kolaylığın nedeniyse çalma ilkelerinin çok basit ol-

ması. Bu da davul ve benzeri vurmalı çalgıları en eski ve en yaygın çalgılar arasına sokuyor. Davulların yapımında üç türlü malzeme kullanılıyor: deri, tahta ve maden. Davul, genellikle sopalarla ya da elle vurularak çalınıyor. Gökgürültüsünü andıran sesiyle oldukça etkili olan davul, kimi zaman basit,

kimi zaman karmaşık sesler çıkarmak için kullanılabiliyor. Sözgelimi, sert bir dalla vurulan bir kütük basit, her biri ayrı ses çıkaran birçok tahta levhadan yapılan ksilofon da karmaşık bir vurmali çalgı. Davulun birçok türü arasında kum saati gibi ortadan boğumlu ya da fıçıya benzer olanları da var. Davulun gövdesi, yalnızca güzel bir görünüş sağlamak için değil, çalgının çıkardığı ses açısından da önemli. Sözgelimi, gövdesinin yüksekliği çapından küçük olursa, buna “kısa davul” adı veriliyor. Gövde bölümü defte olduğu gibi tınlatıcı işlevini göremeyecek kadar kısaysa da “ahşap kasnaklı davul” adını alıyor.

Davul, görece basit bir çalgı olmasından dolayı çok geniş bir coğrafyada çok uzun süredir kullanılıyor. Kazıbilimciler, yaptıkları kazılarda ilk davulların Neolitik Çağ’da yapılmış olabileceğini bulmuşlardı. Avrupa’da Moravya’da yapılan bir kazıda MÖ 6000 yılında yapılmış davullar bulunmuş. En eski davullar bir yanına sürüngen ya da balık

derisi geçirilmiş oyuk bir ağaç kütüğünden oluşuyor ve elle vurularak çalınıyordu. Daha sonra bu tür derilerin yerini av hayvanı ve sığır derisi aldı ve çalmak için sopa kullanılmaya başladı. Çift yüzüne de deri gerilen ve pişmiş topraktan gövdesi olan davullarsa daha sonra ortaya çıktı. Tek yüzlü davulların derisi ağaç ya da metal çivilerle tutturularak, yapıştırılarak, üzerine açılan deliklere iplerle tutturularak ya da kenarları gövdenin yanından döndürülüp, üstü bir kaytanla sarılarak gerilirdi. Çift yüzlü davulların gerilmesiyle, iki yüzdeki derilerin kenarlarında açılan karşılıklı deliklerden bir ip geçirilmesiyle sağlanıyordu.

Davulun müzik dışında günlük toplumsal yaşamda haberleşmeye, özellikle de dine ilişkin çok önemli işlevleri vardı. Birçok toplumda davulların büyüsel özellikler taşıdığına inanıldığından, davullar kutsal sayılırdı. Yalnızca davul çalmak değil, davul yapmak bile törensel bir havada gerçekleştirilirdi. Doğu Afrika’da kralın davullarının, onun gücünü simgelediğine ve onu koruduğuna inanılırdı. Eski Sümer’de, tapınaklarda ahşap kasnaklı dev davullar bulunuyordu. Mezopotamya’da yapılan ve MÖ 3000’li yıllara ait olduğu sanılan resimlerde ahşap kasnaklı, yatay ya da dikey konumda çalınabilen davullara rastlanıyor. Benzer şekilde Eski Mısır’da ve eski Hint tapınaklarında değişik biçimli davulların kullanıldığı biliniyor. Eskiden

Çin’de savaşlar sırasında, dev boyutlu davulların çalındığı da tarih kayıtlarında bulunuyor. İlkçağda Yakındoğu’da, Yunanistan’da ve Roma’da ahşap kasnaklı davullar kullanılıyordu. Avrupa’da bu davullara, Ortaçağda İslam uygarlığından gelen daire, sekizgen ya da kare biçimli davullar da eklendi. Bu davullar, tek ya da çift yüzlü olur, üstlerine çingirak takılırdı. Avrupa ülkelerindeki çalgı yapım-cılığı, hemen hemen bütün diğer alanlarda olduğu gibi, başka kültürlerden aldığı çalgılara kendi üslubunu vermiş olsa da, görülen o ki vurmali çalgılar alanında aynı başarı pek yakalanamamış. Dünyanın farklı yerlerindeki kültürler vurmali çalgılardan ritim, melodi ve tını bakım-larından geniş ölçüde yararlanıyorlar. Afrika kıtasında ve Endonezya adalarında özellikle “gamelan” diye adlandırılan çalgı topluluğunda davulların ve idyofonların (bir çeşit vurmali çalgı) birçok çeşidinin bulunması bunun kanıtı.

Orta Asya’da da şamanlar, dinsel ayinleri yapmak için davullar kullanırlardı. Bu davullar, kimi zaman çalgı olarak kullanılırken, kimi zaman da simgesel bir anlamla, şamanı yeraltına ya da gök-

yüzüne taşıyan binek hayvanı gibi temsil edilirdi.

Davulun pek çok kullanım alanından biri de haberleşme. İnsan konuşmasındaki sözcüklerin ritmini, yükselip alçalmasını taklit ederek çalınan ve iletişim aracı olarak kullanılan çeşitli davul tiplerine “konuşan davul” deniyor. Doğu ve Batı Afrika’da, Malinezya’da ve Güneydoğu Asya’da bu davullardan çokça görülüyor. Yoruba yerlilerinin adına “dundun” dedikleri ve Asantilerin kullandığı “atum-pani”, konuşan davullara en iyi örnekler. Bu davullarla 30 km uzağa ses iletilebiliyor. Mesajı alan davulcular, aynı ritmi ve sesleri tekrarlayarak haberi çok uzaklara iletilebiliyorlar.

Eski Türkler’de davula “tümrük” ya da “tüngür” denirdi. Bu adlar davulun çıkardığı seslere dayanarak konmuştu. Asya Türkleri, kötü ruhları davul çalarak uzaklaştıracaklarına inanırdı. Bunun yanında şamanlar, hastaları iyileştirmek için yaptıkları ayinlerde davul çalarlardı.

Davullar, günümüzde modern orkestraların vazgeçilmez öğeleri. Birçok davulun bir araya gelerek oluşturduğu bateri, egzotik sesler çıkaran bongo ya da senfoni orkestralarında kullanılan timpani gibi çalgılar birbirilerinden çok farklıymış gibi görünseler de aslında hepsi de davul ailesinin üyeleri. Vurmali çalgılar, özellikle de davullar çok geniş bir aile. Peki, siz bu ailenin hangi üyelerini tanıyor sunuz?

